

апеляційною інстанцією. У випадках, коли в провадженні підтримували обвинувачення декілька прокурорів (група обвинувачів) одночасно, право на апеляційне оскарження мають усі, а також кожний із них окремо, але в межах підтриманого ними обвинувачення.

Трапляються випадки, коли у справі брали участь декілька державних обвинувачів на різних стадіях судового розгляду. У таких випадках право внесення апеляції має кожен із них, але в межах обвинувачення останнього прокурора, за участю якого кримінальне провадження було завершено.

При внесенні апеляції на вирок суду першої інстанції прокурору необхідно приділяти особливу увагу вимогам ст. 420 КПК України щодо можливості скасування вироку і ухваленню апеляційним судом свого вироку [10].

Виконання вимог зазначеної норми сприяє економії часу і грошових ресурсів при розгляді кримінальних

справ, адже в такому разі вони не направляються на новий судовий розгляд у повному обсязі. Зважаючи на те, що апеляційний суд не має права постановити свій вирок, якщо в апеляції не ставилось питання про скасування вироку і постановлення нового вироку, то, на думку Гаєвого В. Ф., подання саме такої апеляції є досить важливим і відповідальним завданням прокурора [3, с. 19].

Отже, прокурор є важливим суб'єктом апеляційного оскарження, оскільки, на відміну від інших учасників кримінального провадження, на нього покладені обов'язки реагувати на незаконні та необґрунтовані рішення судів першої інстанції. Цей обов'язок обумовлюється загальним завданням прокуратури із сприяння виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановленню судових рішень, що ґрунтуються на законі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фідря Ю. О. Діяльність прокурора в контрольних стадіях кримінального процесу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук спец. : 12.00.10 «міжнародне право ; європейське право» / Ю. О. Фідря. – О. – 2010. – 20 с.
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
3. Гаєвий В. Ф. Участь прокурора у кримінальному апеляційному провадженні : фондова лекція / В. Ф. Гаєвий. – К. : Національна академія прокуратури України, 2013. – 28 с.
4. Козьяков І. М. Прокурор в апеляційному провадженні у кримінальних справах / І. М. Козьяков, Н. В. Лісова. – К. : Алерта, 2010. – 148 с.
5. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : Наказ Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 року №4 гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151871.
6. Про прокуратуру : Закон України від 05 листопада 1991 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
7. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
9. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 28 грудня 1960 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1003-05>
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х. : Одіссей, 2013. – 1104 с.

УДК 343.1

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ

Коваль А.А.,

к.ю.н., завідувач кафедри конституційного та адміністративного права і процесу
Чорноморський державний університет імені Петра Могили

У статті здійснено аналіз історичного розвитку кримінально-процесуального законодавства щодо слідчих (розшукових) дій, виокремлено етапи його становлення – від первісного суспільства до сучасності. Проведено дослідження закономірностей виникнення і застосування слідчих дій, їх трансформацію у негласні слідчі (розшукові) дії, встановлено їх особливості та специфічність на різних історичних етапах розвитку нашої держави.

Ключові слова: слідчі дії, негласні слідчі (розшукові) дії, історія кримінально-процесуального законодавства, досудове слідство, дізнання, органи досудового розслідування, суд.

Коваль А.А. / ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О СЛЕДСТВЕННЫХ (РОЗЫСНЫХ) ДЕЙСТВИЯХ / Черноморский государственный университет имени Петра Могили, Украина

В статье осуществлен анализ исторического развития уголовно-процессуального законодательства о негласных следственных (розысных) действиях, выделены этапы его становления – от первобытного общества до современности. Проведено исследование закономерностей возникновения и применения следственных действий, их трансформацию в негласные следственные (розысные) действия, установлено их особенности и специфичность на разных исторических этапах развития нашего государства.

Ключевые слова: следственные действия, негласные следственные (розысные) действия, история уголовно-процессуального законодательства, следствие, дознание, органы предварительного расследования, суд.

Koval A.A. / HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGISLATION ON REMAND (SEARCH) ACTIONS / Petro Mohyla Black Sea State University, Ukraine

The article studies the initiation and development of undercover investigators (search) action in national criminal procedural law, defined patterns of emergence and application of investigation, their transformation in covert investigative (detective) action, the peculiarities and specificity at different stages of development of our country.

Given the characteristics of rulemaking and means of investigating crimes in different periods of the Ukrainian state, determine the following stages of the criminal procedure law regarding undercover investigation (search) actions: 1. The period of primitive society. 2. Russkaya Pravda. 3. The adoption of the Charter of the criminal justice 1864. 4. The period of UNR, Hetmanate, the Directorate, the October Revolution of 1917. 5. Adoption of the first Code of Criminal Procedure of USSR 1922. 6. Adoption of the Code of Criminal Procedure of USSR 1960. 7. 1991 – 2012 – Ukraine's independence. 8. 2012 – present day – entry into force of the Criminal Procedure Code.

The CPC 2012 provided the first legal definition of investigation, fixed basis, conditions and requirements for their proceedings and formulated a definition. For the first time in the history of the national institute criminal proceedings introduced undercover investigation (search) actions under Article 246 CPC is a kind of investigation (search) action, information and methods of fact which can not be disclosed except as provided by the Code.

During the study concluded that throughout its existence and development of mankind has sought to establish and improve, and continues to improve overt and covert methods, techniques, methods of combating crime. At various stages of the Ukrainian state, they reflect the level of political, economic and social development of the nation and meet the requirements of the time.

Depending on the time of species and types of state detection and investigation process becoming complicated or becoming simplified, and thus created and developed system of collection, recording and verifiable evidence. Thus the criminal procedural law institute formed undercover investigation (search) action.

Key words: covert investigative (detective) action, history of criminal procedure law, investigation, inquiry, pre-trial investigation and court.

Сучасний світ характеризується не тільки стрімким розвитком науки й техніки, а й масштабами злочинної діяльності. Важко уявити державу, перед якою б не поставали проблеми, породжені злочиним.

Наша країна, проголосивши курс європейської інтеграції, стоїть на шляху бурхливих змін, що відбуваються у політичній, соціальній, економічній сферах. Конституція України, базуючись на демократичних європейських ідеях, закріпила положення про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а утвердження прав людини є головним обов'язком держави (ст. 3). Забезпечення законності і прав людини неможливе без належного кримінально-процесуального законодавства. Розгалужена система негласних слідчих (розшукових) дій, безспірно, є потужним засобом у боротьбі зі злочинністю.

Інститут негласних слідчих (розшукових) дій має свою історію. Безсумнівно, що вивчення історії, генезису правових явищ дає можливість дослідити досвід минулого, визначити тенденції його розвитку та прогнозувати напрями подальших змін. Тому дослідження історії виникнення і розвитку національного кримінально-процесуального законодавства щодо негласних слідчих (розшукових) дій має велике науково-теоретичне і практичне значення для недопущення минулих помилок, уникнення прогалин та непослідовності у законодавстві. Значний внесок у дослідження проблеми слідчих дій у різний час внесли Ю. П. Алєнін, І. Є. Биховський, О. М. Ларін, Л. М. Лобойко, І. М. Лузгін, Є. Д. Лук'янчиков, Д. Б. Сергєєва, В. М. Стратонов, Ф. Н. Фаткуллін, С. А. Шейфер та інші. Проте питання історичного розвитку законодавства щодо негласних слідчих (розшукових) дій досліджені ще не повною мірою.

Сказане повною мірою обумовлює актуальність досліджуваної теми та дозволяє сформулювати мету статті – відслідкувати започаткування і розвиток негласних слідчих (розшукових) дій у національному кримінально-процесуальному законодавстві, визначити закономірності виникнення і застосування слідчих дій, їх трансформацію у негласні слідчі (розшукові) дії, встановити їх особливості та специфічність на різних історичних етапах розвитку нашої держави.

Звернення до витоків кримінального процесу України свідчить, що виникнення певних інститутів кримінально-процесуального законодавства, у тому числі й слідчих дій, обумовлене впливом ряду факторів, серед яких – тип держави, стан розвитку суспільства, форма правління, політичний режим. Ці фактори опосередковуються правосвідомістю правлячої еліти, її ідеологією, юридичними традиціями, зовнішніми політичними та культурними зв'язками, рівнем розвитку науки та юридичної техніки. Генезис слідчих дій, у тому числі й негласних, можна прослідкувати у законодавчих актах (пам'ятках), що відносяться до різних історичних періодів.

Враховуючи особливості нормотворчої діяльності та засобів розслідування злочинів у різні періоди Української

держави, нами виділено такі етапи розвитку кримінально-процесуального законодавства щодо негласних слідчих (розшукових) дій:

1. Період первіснообщинного суспільства. На цьому етапі норми мали усний характер, спочатку вони існували в уяві людей, а поступово стали відображатися на таблицях, шкурах, каменях тощо. Неписані норми існували як звичаї, у формі спеціальних висловів, що існували у побутовій мові і виражали звичаї, обряди, прислів'я, приказки. Відповідним був і кримінальний процес, тому про регламентацію слідчих дій тут мова не йде взагалі.

2. Створення Руської Правди (XI ст.) Руська Правда стала початком нової ери розвитку права. Це перший у Київській Русі писаний законодавчий акт, що поєднував норми кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого, цивільного, цивільно-процесуального права. Ним було закладено фундамент розробки спеціальної юридичної мови, термінології, юридичних конструкцій. «Руська Правда» стала основою для формування подальших пам'яток права. Відтоді законодавство почало впливати на усі сфери суспільного життя.

Різниця між відповідними галузями права «Руська Правда» не відображала [1, с. 74-129]. Взагалі терміну «слідчі дії», як і «злочин», і «покарання» в «Руській Правді» не було. У цьому історичному нормативному акті вживається вислів «гоніння по сліду», що означав процес «переслідування злочинця» з метою спіймати його, «йти за слідом», «збирати сліди злочину» тощо. Якщо винного ловили «при лиці» (на місці злочину), то його зразу ж судили і карали, без розгляду.

У «Руській Правді» було багато спеціальних юридичних термінів, що позначали різні процедури, аналіз яких призводить до висновку про започаткування спеціальної діяльності, котра в подальшому отримала ознаки слідчих дій (суд – розгляд справи, клепати – звинувачувати, тать – вор, обида – правопорушення, рота – присяга, разбой – умисне вбивство, голова – труп, убитий тощо) [1].

В подальшому, по мірі удосконалення кримінально-процесуальних відносин, з'явилися такі терміни, як «розслідування», «слідство», «слідчий», «истец» (позивач), яким називали потерпілого чи обвинуваченого, тобто одну із сторін судового процесу.

У ранній період руської державності законодавчі, виконавчі та судові функції належали одній особі – князю. З укріпленням централізованої російської держави з'явився апарат чиновників. У центрі князь очолював адміністрацію і суд, на місцях усі справи вирішували воєводи, губні та земські старости. Один і той самий чиновник міг займатися управлінням і розглядом судових справ. Із словом «суддя» пов'язувалося уміння тлумачити закони. Термін «судне місце» означав будь-яку адміністративну установу [2, с. 43]. З цього слідує, що кримінального процесу у сучасному розумінні ще не було, а існувала діяльність з «упіймання» та покарання «лихих» людей (злочинців).

За відсутності норм, які б регулювали процедуру судового розгляду, судові засідання носили характер неформальних зборів. Через низьку ефективність судочинства поступово в міському праві починає фіксуватися порядок розслідування, виклику в суд та ухвалення вироку. З метою збереження точної інформації, отриманої у ході проведення оглядів, обшуків, допитів свідків для її перевірки і використання у суді запроваджується необхідність правильного і грамотного оформлення усіх паперів [3, с. 9]. Їх, на нашу думку, можна вважати «зачатками» протоколів слідчих дій.

У зв'язку з тим, що управління і правосуддя здійснювала одна особа (чиновник), діловодство мало канцелярський характер. З'явилися обов'язкові атрибути документу.

Таким чином, відбулося зародження і розвиток процесуальної форми, що знайшла відображення у письмових актах (Статути Великого Князівства Литовського (Литовські Статути), «Права, за якими судиться малоросійський народ»). Разом з нею зародилися норми, що закріплювали процедуру проведення слідчих дій.

Так, у Литовських Статутах намітився, хоча й досить приблизно, проте досить виразний поділ права на галузі, в межах яких почали конструюватися кримінально-процесуальні інститути. Норми згаданого правового акту носять явно виражений процедурний характер, про що, наприклад, свідчить закріплений порядок отримання доказів – листовний довод; свідectво; другие доказательства, принимаемые в значении довода, только при недостатке сведетва. Крім того, передбачається учать возних у оглядах і обшуках. При чому, при «кровавих шкодах» визначалася обов'язкова присутність «добрих людей», а при «не кровавих» – без них. Про результати огляду возний доповідав уряду, маючи у «добрих людях» «подпору визнанья и сведетва своего» [4, с. 194].

Визначено й умови дійсності свідочьких показань. До загальних умов належать: 1) вільний стан свідка: «а холопу и робе не верити (веры не няти), а ни на светочество их не пущати»; 2) гарна репутація: «доброе славы, веры годные, неподозренные, цнотливые, богобойные, – люди, не бывшие никогда в поволаньи околицы и в фальшерстве» [4, с. 195].

Свідчення почали даватися під присягою, передбачалася відповідальність за дачу неправдивих свідчень. Метою доказування стало з'ясування істини по справі і створення у суддів переконання в справедливості і обґрунтованості вироку.

У XVII столітті суддя стає активним учасником процесу, а засобами доказування – «поличне» (якщо викрадена річ виявлена у запідозреного), повальний обшук, тобто поголове опитування місцевих жителів, крім того, власне зізнання і пов'язані з ними тортури. У 1716 році в «Кратком изображении процессов и судебных тяжб», вперше вводиться провадження, яке зараз називається експертизою. В рамках цього провадження приписувалося «визначати лікарів, які б мертве тіло розрізали і розшукали, яка причина смерті» [5, с. 712].

За «Сводом законов Российской империи» 1832 року збирання і запис усіх доказів по справі здійснювалося шляхом провадження допитів, оглядів, експертиз, обшуків і виїмок у ході попереднього і формального слідства [6, с. 34].

3. Прийняття Статуту кримінального судочинства 1864 року – одного з найбільш визначних законодавчих актів в контексті розвитку слідчих дій. У цей період кримінально-процесуальні норми відокремилися від управлінських. Передбачался диференційований кримінальний процес в залежності від стану (посади) особи, що вчинила злочин.

У цьому документі вперше був застосований системний підхід до інституту слідчих дій як впорядкованого, внутрішньо узгодженого і взаємообумовленого комплексу процесуальних дій, направлених на збирання доказів [7, с. 72]. Усі слідчі дії були компактно розміщені у другому

розділі Статуту «Про попереднє слідство», у кількох главах – четвертій, п'ятій і шостій. Не зважаючи на те, що термін «слідчі дії» вживався у Статуті багато разів у сенсі засобів виявлення та фіксації слідів злочину, визначення терміну «слідчі дії» не закріплювалося, як і не встановлювався їх вичерпний перелік. Наприклад, у ст. 292 Статуту закріплено: «Коли у випадках, визначених законом, виявиться необхідним допитати обвинувачених або свідків, то виконання цих дій покладається на того слідчого, в дільниці якого вони повинні бути проведені». Проте процесуальна регламентація слідчих дій була здійснена у логічній послідовності, відображала типовий хід попереднього розслідування по кримінальній справі – огляд, освідування, обшук (статті 105-107, 315-356), виїмка (статті 110-111, 357-376), допит обвинуваченого, свідка, огляд і освідування через обізнаних людей (статті 112, 325-335).

4. Період УНР, Гетьманату, Директорії, Жовтнева революція 1917 року характеризується прийняттям великої кількості декретів, постанов, законів, що скорочують процедуру судочинства й слідчих дій.

Жовтнева революція 1917 року спростила існуючий порядок кримінального провадження. Декретом про суд 1917 року розслідування злочинів було покладено на місцевих суддів. Для провадження попереднього слідства по справам, що підсудні революційним трибуналам, при губернських і місцевих радах створювалися особливі слідчі комісії. В аспекті досліджуваної проблеми варто наголосити, що становлення кримінально-процесуального права української держави, як галузі, відбувалося важко й не одразу – через те, що Україна тривалий час знаходилася під впливом Росії. Оскільки побудова власного законодавства – складний і довготривалий процес, Центральна Рада 25 листопада 1917 року прийняла Закон «Про правонаступництво», згідно з яким усі російські закони залишалися чинними, а Центральна Рада, в той же час, мала право видавати нові закони та скасовувати старі від імені УНР. Саме тому судові та правоохоронні органи Української Народної Республіки 1917-1918 рр. у своїй діяльності переважно керувалися кримінальним та кримінально-процесуальним законодавством Російської імперії зі змінами, внесеними Тимчасовим урядом.

Після проголошення Центральної Ради основним нормативно-правовим актом в галузі кримінального судочинства на українських землях залишався російський Статут кримінального судочинства 1864 року.

У зв'язку з відсутністю єдиного нормативно-правового акту, який би регулював судочинство, урядом Директорії в 1920 році було ухвалено рішення про створення Кримінально-процесуального кодексу Української Народної Республіки. Його розробка велася українськими юристами на базі діючого тоді законодавства з урахуванням військової обстановки. Частково роботи кодифікаційної комісії були реалізовані в законі «Про провадження у Штабних судах» [8], який можна вважати кримінально-процесуальним кодексом того часу. Низка статей, що регламентували процес дізнання у кримінальній справі, присвячувалася проведенню обшуків і вилучень, зберіганню і оформленню речових доказів. Великого значення закон надавав дотриманню законності. Установлювалось, що обшуки і вилучення повинні провадитися лише за крайньої потреби і лише в приміщеннях, підвідомчих військовій частині. Скарги на незаконні дії дізнавача подавалися до голови Штабного суду, котрий міг притягти винного до відповідальності за посадовий злочин. Нагляд за правильним і своєчасним виконанням закону покладалася на командира частини, який видавав наказ провести дізнання, і голову Штабного суду.

5. Прийняття першого Кримінально-процесуального кодексу УРСР 1922 року, який містив 6 розділів, 32 глав і 481 статті [9]. Другий розділ, який складався з 14 глав, регламентував провадження попереднього (досудового) слідства. Окремого інституту слідчих дій не передбача-

лося, поняття їм не надавалося, переліку не встановлювалося. Зі змісту різних норм можна з'ясувати, що до слідчих дій відносилися пред'явлення обвинувачення, допит обвинуваченого, свідків, експертів, обшук, виїмка, огляд, освідчення, визначення психічного стану обвинуваченого.

Завершення відбудовного періоду і проголошення курсу на індустріалізацію країни, а також ухвалення Конституції СРСР 1924 року призвело до прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу 1927 року. Цей закон суттєво не змінив підхід до розуміння слідчих дій.

Так, у ст. 109 КПК УРСР закріплювалося: «Слідчий, якщо визнає отриманий матеріал від дізнання достатньо повним і достатньо роз'ясненим, має право не провадити попереднього (досудового) слідства або обмежитися провадженням окремих слідчих дій. При цьому слідчий зобов'язаний виконати наступні слідчі дії, які у будь-якому разі є обов'язковими: 1) пред'явлення обвинувачення обвинуваченому; 2) допит обвинуваченого; 3) складання обвинувального висновку». Дана норма свідчить про закріплення обов'язкових слідчих дій, хоча у сучасному розумінні вони є не слідчими, а процесуальними. З цього можна зробити висновок, що законодавець під слідчими діями розумів процедури, що провадилися слідчим у ході досудового слідства. Фактично слідчий отримав право не провадити досудове слідство або обмежитися провадженням окремих слідчих дій. На практиці це призводило до того, що був відсторонений він від провадження більшості слідчих дій і по суті лише оформлював результати діяльності оперативних служб при домінуванні оперативно-розшукової діяльності над кримінально-процесуальною.

Крім того, застосування законодавцем таких словосполучень, як «...достатньо повним» і «...достатньо роз'ясненим» на позначення діяльності слідчого з оцінки доказів не дають чіткого уявлення про критерії достатності матеріалів кримінальної справи. В даному випадку їх повнота буде оцінюватися слідчим в залежності від його інтелектуальних ресурсів та досвіду. Подібне формулювання статті є неприпустимим, оскільки діяльність слідчого по кримінальній справі повинна бути регламентована достатньо чітко, щоб уникнути додаткових тлумачень та зловживань.

6. Прийняття Кримінально-процесуального кодексу УРСР 1960 року, який вніс суттєві зміни у систему слідчих дій, хоча не вніс ясності у розуміння їх поняття. Чотири глави – з 14 по 18 регламентували підстави і порядок провадження допиту свідка і потерпілого, очної ставки, пред'явлення для впізнання, обшуку і виїмки, огляду, освідчування, відтворення обстановки і обставин події, проведення експертизи. Відсутність легального визначення поняття слідчих дій та їх переліку призвели до того, що терміну «слідчі дії» надавався різний за обсягом зміст: всі дії слідчого (О. М. Ларін, І. М. Лузгін), вид пізнавальної діяльності слідчого (І. Є. Биховский), дії, направлені на збирання доказів (С. А. Шейфер), комплекс пізнавальних і посвідчувальних операцій (Г. Абдумаджидов), пізнавальні процесуальні дії, направлені на пошук, фіксацію, перевірку фактичних даних (Л. М. Лобойко).

7. 1991–2012 рр. – здобуття Україною незалежності. Цей період характеризується відсутністю суттєвих зрушень у регламентації слідчих дій.

Поряд з тим Конституція України, прийнята у 1996 році, закріпила основоположні принципи кримінального процесу, стала підставою для змін у КПК щодо проведення слідчих дій, які суттєво обмежують конституційні права людини. У зв'язку із закінченням Перехідних положень Основного Закону в 2001 році довелося змінити більш, ніж 260 статей вказаного Кодексу. Зміни були направлені на посилення гарантій прав та свобод людини – обшук у житлі та іншому володінні особи, виїмка з житла, накладення арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку стали проводитися виключно на підставі постанови суду.

Курс України на євроінтеграцію, прийняття Закону «Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини» стимулюють вчених-процесуалістів актуалізувати діяльність по розробці та прийняттю нового, демократичного, українського Кримінально-процесуального кодексу як такого, що відповідав би всім сучасним вимогам: був викладений єдиним стилем, з чіткою побудовою статей, глав та розділів. Результатом кропіткої роботи став новий Кримінальний процесуальний кодекс.

8. 2012 р. – по теперішній час – набуття чинності Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК). У певних аспектах прийнятий Закон модернізував кримінальний процес: удосконалено систему засобів доказування, серед яких чільне місце посідають слідчі дії (які стали називатися ще й розшуковими), у тому числі й негласні.

Інститут слідчих (розшукових) дій піддано суттєвому оновленню. Так, у Кодексі вперше їм надано законодавчого визначення, закріплено підстави, умови та вимоги щодо їх провадження, а також сформульовано дефініцію: «дії, спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні» (ч. 1 ст. 223 КПК). Таким чином, вирішено проблему щодо кола слідчих дій, визначено їх призначення – виявлення (отримання, збирання, перевірку) «слідів» злочину.

Уперше в історії вітчизняного кримінального процесу запроваджено інститут негласних слідчих (розшукових) дій, які згідно зі статтею 246 КПК є різновидом слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кодексом.

У КПК 2012 року відбулося об'єднання ОРД і досудового розслідування в єдиний досудовий процес (ОРД «влилася» у досудове розслідування). Це дозволило скоротити кількість відносно самостійних досудових проваджень з чотирьох (ОРД, порушення кримінальної справи, дізнання, досудове слідство) до одного (досудове розслідування), що сприяє процесуальній економії [10, с. 195].

Очевидно, що введення у кримінальне судочинство негласних слідчих (розшукових) дій сприятиме удосконаленню розслідування злочинів й покращить стан боротьби зі злочинністю: Законом розширено повноваження органів досудового слідства щодо використання засобів розкриття та розслідування злочинів, крім того, слідчі отримали повну самостійність у прийнятті рішень щодо заходів, направлених на розкриття злочинів, і головне – забезпечується виявлення та розкриття слідчими тяжких та особливо тяжких резонансних злочинів, що традиційними процесуальними засобами було би неможливо.

Таким чином, здійснивши історико-правовий аналіз кримінально-процесуального законодавства щодо слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, можна дійти висновку, що норми кримінально-процесуального закону, якими регламентується процедура розслідування злочинів, тісно пов'язані з історичними, соціальними, культурними, матеріальними та політичними умовами, в яких знаходиться законодавець.

На протязі всього свого існування та розвитку людство прагнуло створити й удосконалити, і продовжує удосконалювати гласні і негласні способи, прийоми й методи боротьби зі злочинністю. На різних етапах розвитку української держави, вони відображали рівень політичного, економічного і суспільного розвитку нації та задовольняли вимоги часу.

В залежності від часу, видів і типів держави процес розкриття і розслідування ускладнювався чи спрощувався, і таким чином створювалася та розвивалася система збирання, фіксації та перевірки доказів. Таким чином у кримінально-процесуальному законодавстві сформувався інститут негласних слідчих (розшукових) дій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Российское законодательство X-XX веков : [в 9 томах] / под общ. ред. О. И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1984. – Т. 1. Законодательство Древней Руси / отв. ред. В. Л. Янин. – 432 с.
2. Язык закона / под ред. А. С. Пиголкина. – М. : Юрид. лит., 1990. – 129 с.
3. УПК УССР. – Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. – 123 с.
4. Антологія української юридичної думки. В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том. 2 : Історія держави і права України : Руська Правда / Упорядники : І. Б. Усенко, Т. І. Бондарчук, І. В. Музика, І. К. Омельченко ; відп. Редактор І. Б. Усенко. – К. : Видавничий Дім «Юридична книга», 2002. – 592 с.
5. Чельцов-Бебутов М. А. Курс советского уголовно-процессуального права. Очерк по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах / М. А. Чельцов-Бебутов. – СПб. : Равена, Альфа, 1995.
6. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства в 2 томах / И. Я. Фойницкий. – Т. 1. – СПб. : Альфа, 1996.
7. Семенов В. А. Система следственных действий России: история и современность / В. А. Семенов // Вестник ОГУ. – 2005. – № 3. – С. 72–76.
8. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 1065. – Оп. 2. – Спр. 131. – Арк. 4.
9. Уголовно-процессуальный Кодекс УССР. Официальное издание в редакции 1922 года. – Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1922. – 123 с.
10. Лобойко Л. М. Кримінальний процес / Л. М. Лобойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1074011055907/pravo/kriminalnyi_protzes_-_loboyko_lm.

УДК 343.98

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЗА ГРАБЕЖАМИ ТА РОЗБОЯМИ, ВЧИНЕНИМИ РАНІШЕ ЗАСУДЖЕНИМИ ОСОБАМИ

Криворучко Д.І.,
слухач магістратури факультету підготовки фахівців
для підрозділів слідства

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Наукова стаття присвячена дослідженню окремих аспектів підготовки та тактики проведення слідчого експерименту у кримінальних провадженнях за грабeжам та розбоями, які вчиняються раніше засудженими особами. В статті висвітлена проблематика, аргументовано значення проведення розглянутої слідчої (розшукової) дії. На підставі дослідження та аналізу думок авторів щодо окремих проблемних питань проведення слідчого експерименту визначено організаційно-тактичні особливості проведення розглянутої процесуальної дії.

Ключові слова: слідчий, слідчий експеримент, досудове розслідування раніше засуджені, грабeж, розбій, підготовка, тактичний прийом, підозрюваний.

Криворучко Д.И. / ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ СЛЕДСТВЕННОГО ЭКСПЕРИМЕНТА В УГОЛОВНЫХ ПРОИЗВОДСТВАХ ПО ГРАБЕЖАМ И РАЗБОЯМ, СОВЕРШЕННЫХ РАНЕЕ СУДИМЫМИ ЛИЦАМИ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Научная статья посвящена исследованию отдельных аспектов подготовки и тактики проведения следственного эксперимента в уголовных производствах по грабeжам и разбоям, совершенных ранее судимыми лицами. В статье освещена проблематика, аргументировано значение проведения рассматриваемого следственного (розыскного) действия. На основании исследования и анализа мнений авторов по отдельным проблемным вопросам проведения следственного эксперимента определены организационно-тактические особенности проведения рассмотренного следственного (розыскного) действия.

Ключевые слова: следователь, следственный эксперимент, досудебное расследование, ранее судимые, грабeж, разбой, подготовка, тактический прием, подозреваемый.

Krivoruchko D.I. / FEATURES OF THE INVESTIGATIVE EXPERIMENT IN CRIMINAL PROCEEDINGS FOR LOOTING AND ROBBERY COMMITTED BY PREVIOUSLY CONVICTED PERSONS / Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

The scientific article is devoted to the study of certain aspects of training and tactics of investigative experiment in criminal proceedings for looting and robbery committed by previously convicted persons. In the article the problems, argued the value of the consideration the investigation action. Based on the research and analysis of the views of the authors of individual problematic issues of the investigative experiment, defined organizational and tactical features of the aforementioned investigative action. In a trend increase in the number of robberies and robberies committed, including those not exposed, there is an urgent need to develop recommendations investigating criminal offenses investigated species, to better their investigation. The above is due to the lack of a comprehensive approach by the investigator to use tactics, complex capabilities relevant departments. Not the quality of investigative experiment results in arbitrary decisions, investigate violations of terms and more.

The article is devoted to the problem of our country fighting crimes qualified under Art. 186 and 187 of the Criminal Code of Ukraine. Crimes investigated species is quite dangerous because impinge on the life and health of the person and its wealth. Making looting and robbery is constantly publicity in society.

The article deals with the peculiarities of organization and tactics of the working phase of the experiment investigator, criminal proceedings for looting and robberies that are committed previously convicted persons.

The author analyzes the existing position of scientists on the content, the value of investigative experiment. In this paper are obtained while studying criminal proceedings, litigation, position data scientists who have the relation to certain tactical aspects of investigative experiment, the characteristics in the investigation of robberies and robberies are committed by previously convicted persons. Particular emphasis on the need to use during the investigative experiment tactics designed to work with the material as sources of information and of man. Accordingly, investigative experiment characterized by a variety of tactics used during the meeting, and has a large enough probative in court proceedings, which, unfortunately, not always in pre-trial investigation.

Thus, investigative experiment is specific investigative (detective) activity, during which both interact with real sources of information, and with perfect traces (traces of human memory). Successful conduct investigative experiment contributes to the proper level organization of action.

Investigatory experiment characterized by a variety of tactics used during the meeting, and of great probative value to establish the circumstances of the offense of criminal offenses.

Key words: investigator, investigative experiment, pre-trial investigation had been convicted, robbery, training tactic suspect.